

MERHABA

Yaz aylarının sicağını geride bıraktığımız bu sonbahar günlerinde barış ve özgürlük mücadelesi veren kadınların gündemleri yakıcılığını koruyor. Dergimizin bir önceki sayısını yayınladığımız Haziran ayından bugüne Türkiye gündeminde önemli gelişmeler yaşandı ve yaşanmaya da devam ediyor: Barış süreci, kalekollar, Suriye sınırına inşa edilen duvarlar... Gezi eylemleri sonrası park forumları, Gezi eylemlerine katılanlara açılan davalar, “kızıl erkekli” işlenen “suçlar”, dava tehditleri, can kayıpları... demokrasi paketi, kadın istihdamı paketi...

Park Forumları ve Barış Süreci

Mayıs ayının son günlerinde ve Haziran ayında İstanbul’da Gezi Parkı’nı korumak amacıyla başlayan ve neredeyse Türkiye’nin her şehrine yayılan sokak isyanlarının sonrasında İstanbul’un pek çok semtinde park forumları oluşmaya başladı. Hükümetin müşterekleri özelleştiren ve sosyal hakları giderek kısıtlayan neoliberal politikaları ve her türlü muhalif sesi baskı ile susturmaya çalışan otoriter politikaları karşısında bu forumlar insanların kendi gelecekleri üzerine konuştuğu alanlar açması bakımından oldukça önemliydi. Haziran isyanları ve park forumları birçok insanın değişimin o kadar da uzak olmayabileceğini görmesini sağladı, üzerindeki umutsuzluğu ve yabancılaşmayı atmasına neden oldu. Özellikle forumların ilk ayı yüzlerce kişinin katılımına sahne oldu. Katılımcılarının daha fazla demokrasi talep ettiği bu forumlar, farklı deneyimlerden farklı arka planlardan gelen birçok insanı bir araya getirdi, tüm bu farklılıkların ötesinde ortaklıklar inşa edebilme olanakları sundu. Ekim ayına geldiğimiz günlerde park buluşmalarına katılanların sayısı azaldı ve havaların da soğumasıyla birlikte fiili olarak açık hava forumlarının biçimi değişmeye başladı.

Park forumlarına katılımın azalması şüphesiz mevsim değişimiyle açıklanamaz ve bu durum daha incelikli ve ayrıntılı bir tartışmanın konusu. Park forumları mekân değiştirir ve gündeme müdahil olmanın imkânlarını ararken toplumsal muhalefetin bir parçası olan bu forumlara dair bazı noktaların değerlendirilmesinin önemli olacağı görüşündeyiz: Bunlardan biri otoriter ve neoliberal politikalara karşı halk isyanı biçiminde bir tepki hareketi olarak ortaya çıkan Gezi hareketinin tepkisellikten çıkarak neden kurucu bir muhalefete dönüşemediği sorusudur. Bununla birlikte Gezi süreci ya da Haziran isyanları ile barış süreci ilişkisi, demokrasi ve özgürlükler talep eden bir isyan hareketinin neden bir barış hareketine dönüşemediği ve nasıl dönüşebileceği de toplumsal muhalefetin önünde önemli tartışma noktaları olarak duruyor.

AKP hükümetinin toplumsal destekten uzak tepeden inme politikalarından biri barış sürecinde yaşanmıştı. Şüphesiz ki toplumun büyük bir kesimi için yıllardır terörist olarak gördüğü bir örgütün temsilcileriyle apar topar müzakere masasına oturulması kolay kabul edilebilecek bir durum değildi. Öte yandan daha fazla demokrasi ve özgürlük talep eden bir isyan hareketinin neden bir barış hareketine evrilemediğinin yanıtı Türkiye'deki toplumsal muhalefetin pratikleriyle son derece ilişkili. Toplumsal muhalefet, barış talebini toplumun geniş kesimlerine yayamadığı, toplumsal hayatta karşılığını bulan kültürel çoğulcu yapılar inşa edemediği müddetçe barış masası yüksek siyaset düzleminde şekillenmeye devam edecek gibi görünüyor.

Paket Paket Demokrasi

Devletin apar topar girdiği barış sürecine dair politikalarının ne olduğu belirsizliğini koruyor. Çözüm sürecine girildiğinin resmi ağızlar tarafından dillendirildiği bir dönemde bir yandan da kalekolların inşa edilmesi, korucu sayısının artırılması, Suriye sınırına duvar örülmesi, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kullanan binlerce kişinin cezaevlerinde tutulması hükümetin barış söyleminin samimiyetine dair ciddi problemlere işaret ediyor. Devletin politikalarına tepki olarak Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)'nin yaz aylarında "Hükümet Adım At" sloganıyla başlattığı kampanyaya hükümet yetkililerinin verdiği yanıt Eylül ayında açıklanan demokrasi paketi idi. Bu paket, barış talep eden kesimlerin beklentilerini karşılamaktan oldukça uzak kaldı: Anadilde eğitim kolektif bir hak olarak tanınmadığı gibi ifade ve örgütlenme özgürlüğünü kullanan binlerce insanın serbest bırakılmasına dair de herhangi bir adım atılmadı.

Paketin olumlu görülebilecek noktalarından biri başörtüsü kullanımı önündeki engellerin kısmen kaldırılmasıydı. Fakat burada da yine hükümet özgürlükler temelinde değil yönetme ve düzenleme temelinde bir yaklaşım geliştirdi ve kılık kıyafet özgürlüğü getirmektense başörtüsünün takılabileceği mekânları belirleme yoluna gitti. Dolayısıyla, düzenleme belli alanlarda başörtüsü özgürlüğüne yasal zemin hazırlasa da pratikte kamusal alanda başörtüsü ile görünür olacak kadınların karşılaşılabileceği sorunlara karşı yasal hakların pratikteki izdüşümünün takibini sürdürmek önemli görünüyor.

Hükümetin bu denetleyici ve yönetici tavrı kadın hakları ve özgürlükleri ile ilgili başka birçok alanda da kendini gösteriyor. Kadın cinayetleri, kadınlara yönelik şiddet devam ederken bu şiddetin faillerine dair hiçbir caydırıcı politika uygulanmıyor. Kadının yeri aile olarak görülürken, geliştirilen politikalar da kadını öncelikli olarak ev içinde konumlandırmaya devam ediyor. Yine son günlerde gündeme gelen kadın istihdamı paketi de gösteriyor ki, kadınların sosyal güvenlik hakları ve çalışma yaşamı kadınların talepleri ve ihtiyaçları

doğrultusunda hazırlanmamış. Bu paket de yine muhatap olan kesim, yani kadınlar sürecin dışında tutularak düzenleniyor. Park forumlarında da dile getirildiği üzere kadınların ve kadın kurumlarının pakete dair en önemli eleştirisi istihdam paketinin kadınların esnek, güvencesiz, düşük ücretli işlere sevk edilmesini daha da kolay hale getirmesi. Hükümetin ekonomi politikalarını erkek egemen bir çizgide kurduğu düşünüldüğünde esnek çalışma modeli, kadınların ev içi işlerini ve bakım hizmetlerini aksatmadan da çalışmasına olanak tanıyor; evleri işyerine, işyerlerini evlere dönüştürüyor.

Bir yandan da kadınların, özellikle de genç kadınların cinsel özgürlüğü aile hekimliği gibi kurumlarla ve namus, ahlak gibi değerlerin erkek egemen yorumlarıyla denetim altında tutulmaya çalışılıyor. Son olarak hükümet yetkilileri “kızlı erkekli” evlerde kalan öğrencileri güvenlik güçlerini devreye sokarak nasıl ayıracağıнын yollarını arıyor. Böylece genç kadın ve erkeklerin hem örgütlenme hakları hem de cinsel özgürlükleri ciddi anlamda kısıtlanmaya hatta yok sayılmaya çalışılıyor.

Erkek egemen şiddet ve baskıyı aşmanın yolu dil, din, sınıf, etnisite ayrımlarını aşarak kadınların örgütlü mücadelesinden geçiyor. Barışın ve özgürlüklerin önünde örülen tüm duvarları kadınların örgütlü gücüyle yıkalım diyerek sizlere “Merhaba” diyoruz.

*

Dergimizin ilk yazısı şiddet üzerine. Silahların sustuğu bu dönemde şiddetin gündelik hayatın en sıradan pratiklerine nasıl nüfuz ettiğinin izini süren Nükhet Sirman “Şiddet İçinde Yaşamak” adlı yazısında, Barış İçin Kadın Girişimi’nin bir üyesi olarak Medeni Yıldırım’ın öldürülmesinin ardından ziyaret ettiği Diyarbakır’ın Lice ilçesindeki gözlemlerini bizimle paylaşıyor. Nazan Üstündağ’ın yazısı ise barış sürecinin temel siyasi aktörlerinin bu süreçteki konumlanışına dair bir analiz sunuyor. “Çözüme Giden Yolda AKP ve Kürt Özgürlük Hareketi’nin Çatışan Toplumsal Tahayyülleri” adlı yazısında Üstündağ barış/çözüm sürecine referansla, AKP ile Kürt Özgürlük Hareketi’nin barış ve çözüm konusunda nasıl ve hangi alanlar üzerinden farklılaştıklarını ele alıyor.

Önce Arap Baharı ile demokrasinin yeni sembolü haline gelen, sonrasında ise ordunun yönetime el koyması ile birlikte otoritarizmin temsilcisi ilan edilen Mısır’ı yerel gözlemler üzerinden okuyoruz. “Devrim Zamanlarında Toplumsal Cinsiyet ve ‘Halk’” adlı yazısında Sherene Seikaly, Mısır’daki olayları “halk” kavramı etrafında yürüyen tartışmalar üzerinden inceliyor.

Halk kavramından sistematik olarak dışlanan LGBTİ bireyler siyasetten ne bekliyor sorusunun bilimsel yanıtı hangi yöntemlerle bulunabilir sorusunu gündeme getiren Sosyal

Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPOD) Akademik Çalışmalar Grubu, 14 Eylül tarihinde Beyoğlu Aynalı Geçit Salonu'nda "LGBTİ Çalışmalarına Sosyal Haklar Yaklaşımı Getirmek" başlıklı bir toplantı gerçekleştirdi. Volkan Yılmaz ve Serhat Kaçan'ın kaleme aldığı "LGBTİ Çalışmaları Akademik Ağ Toplantısı Üzerine Notlar" adlı yazı bu toplantıyı akademi ve aktivizm ilişkisi üzerinden değerlendiriyor ve LGBTİ çalışmalarına, sosyal haklar yaklaşımının dahil edilmesinin önemini tartışmaya açıyor.

Dergimizin son iki yazısı ise geçtiğimiz aylarda İstanbul'da ağırlama şansına sahip olduğumuz iki feminist akademisyene ait.

Joan Wallach Scott'un *Feminist Tarihin Peşinde* adlı kitabını *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar* dergisi olarak yayına hazırlamış ve geçtiğimiz Nisan ayında yazarı İstanbul'a davet etme imkânı bulmuştuk. "Kurtuluş ve Eşitlik: Eleştirel Bir Soykütük" adlı makale araştırmacının Boğaziçi Üniversitesi'nde yapmış olduğu konuşmanın metnidir. Joan W. Scott, Batı'nın "kurtuluş" söylemini değerlendirdiği bu makalesinde, Batı'nın yeni "öteki"si Müslümanların bu söylem içinde nasıl konumlandırıldıklarını ve bunun üzerinden üretilen eşitlik ve özgürlük anlayışını tartışıyor. Müslüman kadınları "cinsel anlamda bastırılmış", Batılı kadınları ise "cinsel anlamda özgürleşmiş" olarak resmeden yaklaşımın kadınları ikili karşıtlık ilişkisi içine hapsettiğini; cinsel özgürlüğü kurtuluşun yegâne kriteri olarak sunduğunu belirtiyor. Scott, Batı'nın bu kurtuluş söyleminin araçsallaştırdığı "cinsel özgürlük" anlayışını ve cinsellik söyleminin piyasa ve iktidar ilişkileri içindeki konumlanışını çözümlüyor.

Feminist felsefe, siyaset felsefesi, *queer* kavramı üzerine çalışmalar yürüten akademisyen Judith Butler, 13. İstanbul Bienali kapsamında Eylül ayında İstanbul'daydı. Boğaziçi Üniversitesi'nde yaptığı konuşmayı dinlediğimiz Judith Butler ile Hülya Arık, Özlem Aslan ve Tuğçe Ellialtı'nın yaptığı "Kırılgnlık, Muhtaçlık ve Halk Egemenliği Üzerine" adlı söyleşide Butler kendiliğinden oluşan meclisler ile kendini gösteren yeni siyaset yapma biçimlerini yorumluyor. Aynı zamanda tüm bu gelişmelerin gücünü sandıktan ve polis şiddetinden alan devlet egemenliği bağlamında üretilen "kabul edilmiş karamsarlıklarımıza" nasıl meydan okuduğunun altını çiziyor.

Kadınların kendi hayatları üzerinde karar almalarını engelleyen tüm baskıcı politikalara karşı ortak olarak sürdürdükleri mücadeleye katkı sağlayacağını umduğumuz bu yazıları keyifle okumanız dileğiyle.

Bu sayının kapağında yer alan fotoğraflar için Murat Germen'e ve Narphotos ekibinden Serra Akcan ve Ahmet Şık'a teşekkür ederiz.